

بررسی کتب فارسی متوسطه دوم از منظر شاخص‌های ادبیات تعلیمی

دکتر منصور نیک پناه^۱

دانشیار زبان و ادبیات فارسی، مجتمع آموزش عالی سراوان،

سراوان، ایران

دکتر احمدنور وحیدی^۲

استادیار زبان و ادبیات فارسی، مجتمع آموزش عالی سراوان،

سراوان، ایران

(تاریخ دریافت: ۹ تیر ۱۴۰۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۷ شهریور ۱۴۰۲؛ تاریخ انتشار: ۹ اسفند ۱۴۰۲)

آثار ادبی در بر دارنده ذخایر ذیقیمتی از ارزش‌ها و عقاید جامعه مورد نظر است که نوع بازتاب این شاخص‌ها بیانگر نگرش فرهنگی به آن جامعه و در عین حال نیازهای فرهنگی است. ادبیات فارسی با توجه به اهمیتی که ایرانیان نسبت به شعر و نثر دارند و در عین حال کثرت شعرا و نویسندگان جلوه متفاوتی نسبت به سایر ممالک دارند. کتب فارسی متعلمان ایرانی عصاره و چکیده‌ای از این باورها و نیازهاست که برای دانش‌آموزان تهیه و تدوین می‌گردد. اینکه این ارزش‌ها در کتب مورد نظر بازتاب دارد و یا میزان بازتاب آنها در چه حد است و آیا این بسامدها جوابگو نیاز متعلمان در متوسطه دوم، با عنایت به شرایط سنی و نیازهایشان، است، سوالی است که در این پژوهش در پی پاسخگویی به آن هستیم. این پژوهش از نوع توصیفی تحلیلی و به روش کتابخانه‌ای بر اساس کتب فارسی متوسطه دوم به انجام رسیده است. در پایان پژوهش مشخص شد که در بازبینی این کتب نیاز به انجام اصلاحاتی در بخش‌هایی از این شاخص‌ها می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: ادبیات تعلیمی، شاخص‌های فرهنگی، کتب فارسی، متوسطه دوم.

¹ E-mail: m.nikpanah@saravan.ac.ir

©(نویسنده مسؤول)

² E-mail: ahmadnoorvahidi@gmail.com

مقدمه

دانش‌آموزان بسترهای بکر و دست‌نخورده‌ایی هستند که در اختیار نظام آموزش و پرورش قرار گرفته‌اند و قاعدتاً نوع بذری پاشی و حراست ما به عنوان متولیان نظام آموزشی در کیفیت محصول تاثیر دارد. در این سیستم تعلیم و تربیت هر یک از مقاطع تحصیلی ارزش و اعتبار ویژه دارد و به طبع نیازهای فرهنگی و تعلیمی خود را می‌طلبند. رویکرد تربیتی در کتب مدارس فارغ از حسن و قبح آن از درونمایه‌ای اصلی محسوب می‌شود. این اصل در کتب فارسی که حامل ارزش‌های فرهنگی سرزمین در ادوار مختلف تاریخش می‌باشد از جایگاه و شان ویژه برخوردار است. به گونه‌ای که نگرش سریع و گذرا به این آثار ما را متوجه این ارزش‌های تعلیمی می‌نماید.

هر که در خردیش ادب نکنند
در بزرگی فلاح از او بر خاست
چوب‌تر را چنان که خواهی پیچ
نشود خشک جز به آتش راست

(سعدی ۱۳۶۸، ۱۵۴)

از دیدگاه شیخ شیراز هیچ چیز از فرهیختگی و تربیت یافتگی و به اصطلاح شاعر از «داروی تربیت» بهتر از بیماری بی‌دانشی و به اصطلاح او از «علت نادانی» بدتر نیست (معبودی ۱۳۸۵، ۱۰۵)

داروی تربیت از پیر طریقت بستان
کادمی را بتر از علت نادانی نیست

(سعدی ۱۳۶۸، ۷۰۸)

در جامعه امروزی با عنایت به آسیب‌های مختلفی که متوجه آحاد جامعه به ویژه نسل جوان و آینده‌دار است، ضرورت پرداختن به این اصول از اهمیت بیشتری برخوردار می‌شود. «از نظر اجتماعی سرمایه‌های واقعی هر جامعه نیروهای جوان و نوجوان هستند که آینده جامعه را می‌سازند و اینکه عصر حاضر، عصر گسترش اطلاعات و ارتباطات و صنعتی شدن جوامع و تنوع و کثرت نیازها با انفجار اطلاعات همراه است» (مرزوقی و دهقانی ۱۳۹۸، ۲). پایه این امر جهت پرورش و تربیت نسل آینده‌دار بی‌گمان آموزش و پرورش است. «انسان موجودی پیچیده است و تربیت او به سادگی امکان پذیر نیست و تمامی نهادهای رسمی کشور به خصوص آموزش و پرورش مسئولیت تحقق تربیت دینی در کشور را عهده‌دار می‌باشند و حفظ دین به عنوان زیربنای جامعه و تداوم فرهنگ دینی در آن، از طریق تربیت امکان پذیر است» (کشاوری ۱۳۸۷، ۱). تاکید همیشگی دست اندرکاران امر آموزش نسبت به حساسیت‌های

تربیتی و تاکید بر جذب معلمان متحلی^۱ به صفات و خصوصیات انسانی و اسلامی بخشی از کار است که در این مقال فعلاً نگارنده قصد پرداختن به آن را ندارد؛ لیکن تجزیه و تحلیل کتب به ویژه کتب متوسطه آن هم متوسطه دوم و خاصه کتب ادبیات که اساس این کتب بر اخلاق و تربیت است، در این مقاله مد نظر است.

به نظر می‌رسد در این مسیر همانند بعد آموزش، بعد پرورش نیز نیازمند ابزارهایی جهت سنجش و ارزشیابی است که شاخص‌ها نیز نوعی از این ابزارها هستند. «شاخص‌های تربیتی ریشه در اهداف تربیتی دارند، چون شاخص‌ها ابزاری جهت رسیدن به اهداف‌اند» (تاج‌الدین و بازارگادی ۱۳۸۸، ۲۱).

اهمیت این‌گونه مطالعات و تحقیقات ریشه در نقش کلیدی کتاب‌های درسی مدارس دارد که اولین منبع اصلی و رسمی در انتقال ارزش‌های جامعه به دانش‌آموزان و یک موتور محرکه بسیار قدرتمند در فرایند شکل‌گیری شخصیت فردی و اجتماعی نوجوانان محسوب می‌شوند. بدین ترتیب شناخت و آگاهی دانش‌آموزان از چگونگی تربیت اخلاق دینی و رعایت موازین اسلامی و اخلاقی از سن پایین شروع و به تدریج این انتظارات و مدل تربیتی را در مورد خودشان نیز به کار می‌گیرند. بنابراین، باید این پرسش کلیدی را مطرح کرد که کتاب‌های درسی مدارس چه مضامینی را در ارتباط با تربیت اخلاقی و محورهای آن، به نوجوانان ما آموزش می‌دهند. گفتنی است که ضرورت طرح چنین پرسشی و انجام چنین تحقیقاتی در برخی کشورها از جمله کشور ما به مراتب بیشتر است، زیرا نظام آموزشی چنین کشورهایی اساساً در یک چارچوب کتاب محوری محدود می‌شوند و به همین علت، کتاب‌های درسی مدارس نقشی به مراتب مهمتر در فرایند شکل‌گیری شخصیت فردی و اجتماعی دانش‌آموزان در قالب تربیت اخلاقی ایفا می‌کنند. به علاوه با توجه به تغییرات گسترده‌ای که در سال‌های اخیر در کتاب‌های درسی مدارس پدید آمده‌است، ضرورت دارد که تحقیقات و مطالعات جدیدتر نیز در خصوص محتوای کتاب‌های درسی از جمله در زمینه چگونگی بازخورد و تأثیرگذاری مضامین مرتبط با تربیت اخلاقی در این کتاب‌ها انجام شود.

بیان مساله

تربیت اخلاقی از منظر دین از اصولی است که تأکید بر آن در پرورش نسل نوآموزان کشور و تأمین آینده مملکت تأثیر به‌سزایی دارد. لذا برای هدایت متعلمان به سوی اهداف آرمانی نظام مقدس دینی

^۱ باپرایه

لازم است شاخص‌های تربیت اخلاقی در مدارس و کتب درسی مورد توجه قرار بگیرد. «خداوند از دین همان را برایتان بیان کرد که نوح را بدان سفارش نمود و آنچه را ما به تو وحی می‌کردیم به ابراهیم، موسی و عیسی (ع) توصیه نمودیم که دین را به پا دارید.» *شوری، ۱۳* (الهی قمشاهی، ۱۳۸۴). تربیت اخلاقی می‌تواند موجب رشد و تعالی فرد و کشف استعداد‌های انسان برای زندگی آینده باشد. آموزش و پرورش می‌تواند محیطی بدین منظور باشد چراکه ما در کشور اسلامی زندگی می‌کنیم و یکی از دلایل طراحی کتب درسی بر اساس تربیت اخلاق دینی دانش‌آموزان است. البته برخی از دانشمندان اعتقاد بر این دارند آموزش‌هایی که در کشورهای اسلامی ارائه می‌شود هیچ‌سختی با تربیت اخلاق دینی ندارد و این سوال برای دانش‌آموزان پیش می‌آید که تربیت اخلاقی برای طراحان و برنامه‌ریزان کتب درسی جای اهمیت چندانی ندارد. البته در کتاب‌های آموزشی مدارس کشور ما مشاهده شد که تا حدودی این مسئله گنجانده شده است. پژوهش حاضر برای بررسی و تحلیل بازتاب تربیت اخلاقی در کتب فارسی مقاطع متوسطه دوم و همچنین براساس آنچه درباره اهمیت تربیت اخلاقی گفته شد، انجام شده است و هدف اصلی آن یافتن این پرسش است که در کتاب‌های فارسی دوره متوسطه دوم تا چه اندازه به تربیت اخلاق دینی توجه شده است؟

پیشینه تحقیق

مطالعه مقدماتی نشان داد که موضوع مؤلفه‌های تربیت اخلاقی به دلیل اهمیت آن از دید محققان به دور نبوده است، وجود مقالات پر شمار حاکی از این توجه است.

کتاب «پژوهشی در تعلیم و تربیت اسلامی» اثر سید مهدی صناعی (۱۳۷۸) این کتاب در ۹ فصل طراحی شده است که در آن به تعریف تعلیم و تربیت، ضرورت و اهمیت تعلیم و تربیت، مکاتب تعلیم تربیت از جمله مکاتب سلطه جویی، روانکاوی فروید، و... پرداخته شده است.

مقاله «تاملی در باب تناسب نظام آموزش و پرورش رسمی با تربیت دینی» بینقی و سعیدی رضوانی (۱۳۸۰). در این مقاله با توجه به اینکه انقلاب اسلامی بستر را برای تربیت دینی دانش‌آموزان بیش از پیش فراهم کرده است، ضرورت و اهمیت تربیت نسل نوجوان و جوان به منظور اتصاف آنان به ارزش‌های انقلابی و اسلامی مورد اجماع بوده است.

مقاله «رویکردها در برنامه درسی و نسبت آنها با تعلیم و تربیت دینی» محمد مهدی اعتصامی (۱۳۸۴).

این مقاله اشاره به این موضوع دارد که؛ هدف غایی آموزش و پرورش در نظام اسلامی تربیت انسانی رشید، دیندار، متخلق به اخلاق اسلامی و متعهد به مسئولیت‌های اسلامی است و ضروری به نظر می‌رسد دروس آموزش و پرورش با تربیت دینی تهیه و تنظیم شوند.

مقاله «بررسی روش‌های مطلوب و با نشاط کردن تربیت از دیدگاه دانش‌آموزان» مهرآقا و چراغ چشم (۱۳۸۶). این مقاله با استفاده از پرسشنامه بسته پاسخ دهندگان از طریق الفبای کرانباخ به تأیید رسیده است.

مقاله «شاخص‌ها و آسیب‌های تربیت دینی» سوسن کشاورز (۱۳۸۷). این مقاله به آسیب‌شناسی تربیت دینی در نظام آموزش رسمی کشور پرداخته است.

پایان نامه «بررسی مؤلفه‌های تربیت اخلاقی در کتاب‌های درسی سال دوم راهنمایی» مهدیه اسلامی (۱۳۸۸). هدف اصلی این پژوهش، بررسی و تحلیل مؤلفه‌های تربیت اخلاقی در کتب درسی تعلیمات اجتماعی، تعلیمات دینی و ادبیات فارسی سال دوم راهنمایی، سال چاپ آنها ۸۸-۸۷، می‌باشد.

مقاله «ارزیابی تربیت دینی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر شیراز» دهقانی و مرزوقی (۱۳۹۸). هدف این مقاله ارزیابی تربیت دینی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر شیراز بر اساس روش پژوهش، توصیفی و از نوع پیمایشی و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای بوده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که از دیدگاه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه، تفاوت معناداری بین میزان تربیت دینی بر اساس مؤلفه‌های تربیت دینی فضا مندم بومی - جهانی در نواحی چهارگانه شهر شیراز وجود دارد و اینکه اگرچه بعد از انقلاب توجه زیادی بر تربیت دینی می‌شود ولی با کاستی‌های زیادی همراه بوده است.

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ ماهیت، کاربردی و از نظر روش پژوهش، تحلیل محتوای مقوله‌ای و واحد تحلیل آن؛ متن، اشعار و تصویر است. «تحلیل محتوای مقوله‌ای از معروف‌ترین روش‌های تحلیل محتواست، که ابتدا متن مورد نظر را به اجزایی تجزیه، سپس اجزا را به طبقاتی تقسیم می‌کنند و با شمارش فراوانی هر طبقه، درصد آنها را مشخص می‌نمایند و در پایان، آن درصدها را تحلیل می‌کنند» (موسوی نسب کرمانی، ۱۳۸۴) جامعه آماری در این تحقیق کتاب‌های فارسی مدرسه چاپ سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ است و از بین آن‌ها کتاب‌های پایه دهم تا پایه دوازدهم (متوسطه دوم) رشته نظری مورد

توجه می‌باشد. مولفه‌های پژوهش عبارتند از: سخن نیکو گفتن، وطن دوستی، پرهیزگاری و تقوا، قناعت، نکوهش هوا و هوس نفسانی، کرامت انسانی و عزت نفس، محبت و مهرورزی، صبر و بردباری، دوری از تکبر و خودپسندی، طبیعت شناسی.

بحث اصلی

زبان فارسی سامان بخش هویت ما ایرانیان در ایران و جهان است و برای ملت ما، فرهنگ و دین و معرفت به ارمغان آورد. به قول حافظ شیرازی؛

ساقی حدیث سرو و گل و لاله می‌رود
شکر شکن شوند همه طوطیان هند

وین بحث با ثلاثه غسله می‌رود
زین قند پارسی که به بنگاله می‌رود

«به طور کلی زبان مسئله‌ای چند وجهی است که بررسی آن با رشته‌های مختلفی همچون؛ جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، فلسفه، منطق، زبان‌شناسی و... مرتبط است» (باطنی ۱۳۷۱، ۱۱-۹). همچنین زبان ارتباط وثیقی با اندیشه و تفکر دارد. به قول مولر: «زبان و اندیشه، تفکیک ناپذیرند و بنابراین بیماری زبان، بیماری فکر هم هست» (کاسیرر ۱۳۶۰، ۱۵۷). هومبولت نیز معتقد است: «تفاوت میان زبان‌های گوناگون، تفاوت در آواها و نشانه‌ها نیست، بلکه تفاوت در جهان بینی‌هاست» (موقن ۱۳۷۸، ۱). «از آنجا که یکی از ویژگی‌های انسان، فرهنگی بودن اوست، بنابراین مهم‌ترین یا یکی از مهم‌ترین ارکان هر فرهنگی، زبان است» (لسلی ۱۳۹۴، ۲۱). به همین دلیل مقام معظم رهبری فرهنگ جامعه را اساس هویت آن جامعه معرفی می‌کنند و زبان را به عنوان عامل مهم هویت ملی معرفی کرده و می‌فرمایند: «هویت ملی ما به زبان و خط ماست» (خامنه‌ای، ۱۳۸۵). یکی از ارکان مهم هویت و استقلال هر کشوری استقلال فرهنگی است و یکی از مهم‌ترین ابزار استقلال فرهنگی، زبان است. بنابراین بر هر فرد ایرانی که نسبت به هویت ملی و فرهنگ خود احساس مسئولیت می‌کند لازم است زبان فارسی را پاس دارد. این امانت گرانبها میراثی است که نسل به نسل به دست ما رسیده است؛ همین گوهر گرانسنگ است که فردوسی می‌گوید عجم را با آن بها داده و قدر و قیمت بخشیده است.

بسی رنج بردم در این سال سی
عجم زنده کردم بدین پارسی

«ناگفته نماند، با ورود اسلام به ایران تا قریب دو-سه قرن، شیوه نوشتن حکام و زمامداران و نویسندگان به صورت عربی بود تا اینکه یعقوب لیث مؤسس سلسله صفاریان، به حکومت رسید و حتی قبل از آن شیوه نوشتن کم کم از عربی به فارسی تغییر شکل داد.» (غلامعلی زاده ۱۳۹۷، ۱۱). تا قرن‌ها

خواندن و نوشتن مخصوص اқشار و گروه‌های خاصی بود. در عصر معاصر با پیروزی انقلاب اسلامی یادگیری خواندن و نوشتن وارد مرحله تازه‌ای شد و توجه به متون ادبی در کلیه پایه‌ها به شدت مورد توجه قرار گرفت. یکی از کارکردهای متون ادبی علاوه بر مسوولیت‌های متعدد آن، انتقال فرهنگ ناب اسلامی و ایرانی به نسل‌هاست. بر این اساس یادآوری اصول و مبانی اخلاقی و تربیتی و گنجاندن این مبانی در کتب مدارس به ویژه متوسطه که دوران بلوغ فکری و اخلاقی متعلمین را در بر می‌گیرد از سیاست‌های نظام آموزشی ماست. بر این اساس در این قسمت به بررسی بازتاب مباحث اخلاقی در متون فارسی متوسطه دوم می‌پردازیم. شایان ذکر است که دروس چهارم این کتب به دلیل این که، درس آزاد جهت مطالعه بوده یا مفاهیم تعلیمی در آن موجود نبوده است در لیست ذکر نشده‌اند.

میزان توجه و بکارگیری مؤلفه‌های تربیت اخلاقی در کتاب فارسی پایه دهم (پایه اول دوره دوم متوسطه)

کتاب فارسی دهم بر مبنای رویکرد عام یعنی برنامه درسی ملی و بر پایه اهداف این برنامه سازماندهی و تالیف شده است و رویکرد اصلی آن، رویکرد مهارتی یعنی بر آموزش و تقویت مهارت‌های زبانی و فرا زبانی تاکید دارد و ادامه منطقی کتاب‌های فارسی ابتدایی و راهنمایی می‌باشد.

بررسی این کتاب بر اساس سه قلمرو؛ زبانی (سطح واژگان و دستور)، ادبی (سطح موسیقایی، بیانی و بدیع) و فکری (روحیات، اعتقادات، گرایش‌ها و نوع بینش و نگرش به جهان هستی و غیره) انجام می‌گیرد.

این کتاب دارای یک ستایش، هشت فصل (هجده درس) و یک نیایش می‌باشد و قسمت‌های به تفاوت در برخی درس‌ها تکرار شده که شامل (گنج حکمت، شعرخوانی و روان‌خوانی) می‌باشد. ضمناً دروس چهارم و پانزدهم جهت تقویت و تولید متن توسط دانش‌آموزان در زمره درس‌های آزاد است.

روی جلد، صفحات آغازین و ستایش

اولین بخش از صفحات کتاب مربوط به این قسمت است که باعث ایجاد اشتیاق و علاقه دانش‌آموزان به درس و مباحث درسی می‌شود. ضمن آنکه یادآور این مطلب است که آغاز هر کاری با نام و یاد خدا شروع می‌شود.

درس اول

این درس در فصل اول کتاب، (ادبیات تعلیمی) و با عنوان چشمه و سنگ و گنج حکمت با عنوان

پیرایه خرد می‌باشد که به آموزش دوری از تکبر و خودبینی و اینکه عقل باعث نجات می‌شود اشاره دارد.

درس دوم

این درس در فصل اول کتاب، (ادبیات تعلیمی) و با عنوان از آموختن ننگ مدار و روان‌خوانی با عنوان دیدار می‌باشد که به آموزش اینکه همیشه دنبال یادگیری باید بود و دیوارها باعث جدایی آدم‌ها از هم می‌شود می‌پردازد.

درس سوم

این درس در فصل دوم کتاب، (ادبیات پایداری) و با عنوان پاسداری از حقیقت و گنج حکمت با عنوان عدل می‌باشد که به آموزش و شرح حماسه بزرگ امام حسین(ع) و یارانش در صحرای کربلا و ایجاد عدالت می‌پردازد.

درس پنجم

این درس در فصل دوم کتاب، (ادبیات پایداری) و با عنوان بیداد ظالمان و شعرخوانی با عنوان همای رحمت می‌باشد و به آموزش عدم پایداری ظلم و شناخت حضرت علی(ع) می‌پردازد.

درس ششم

این درس در فصل سوم کتاب، (ادبیات غنایی) و با عنوان مهر و وفا و گنج حکمت با عنوان حقه‌راز است که به آموزش رازداری، ادبیات عاشقانه می‌پردازد.

درس هفتم

این درس در فصل سوم کتاب، (ادبیات غنایی) و با عنوان جمال و کمال و شعرخوانی با عنوان بوی گل و ریحان‌ها است و به آموزش این مطلب که در قرآن هزاران پند و حکمت نهفته است، با آوردن قصه حضرت یوسف(ع) به صورت مختصر و شعری عاشقانه با مضمون اینکه عاشق برای رسیدن به معشوق همه چیز را تحمل می‌کند، می‌پردازد.

درس هشتم

این درس در فصل چهارم کتاب، (ادبیات سفر و زندگی) و با عنوان سفر به بصره و گنج حکمت با عنوان شبی در کاروان است و به آموزش علم و دانش باعث بزرگی انسان، از فضل خدا ناامید نباید بود و اینکه مرغان هم تسبیح‌گوی خدایند و انسان باید از آنها بیاموزد، می‌پردازد.

درس نهم

این درس در فصل چهارم کتاب، (ادبیات سفر و زندگی) و با عنوان کلاس نقاشی و روان‌خوانی با

عنوان پیرمرد چشم ما بود می‌باشد و به آموزش هنر معلمی و زندگی نیما یوشیج پرداخته است.

درس دهم

این درس در فصل پنجم کتاب، (ادبیات انقلاب اسلامی) و با عنوان دریادلان صف‌شکن و گنج حکمت با عنوان یک گام، فراتر می‌باشد و به آموزش و شرح دلاوری‌های رزمندگان دوران دفاع مقدس و اینکه تمام نصیحت‌ها را پیامبران به مردمان منتقل کرده‌اند، می‌پردازد.

درس یازدهم

این درس در فصل پنجم کتاب، (ادبیات انقلاب اسلامی) و با عنوان خاک آزادگان و روان‌خوانی با عنوان شیرزنان ایران است و به آموزش وطن پرستی و خطرات یکی از زنان اسیر دوران دفاع مقدس می‌پردازد.

درس دوازدهم

این درس در فصل ششم کتاب (ادبیات حماسی) و با عنوان رستم و اشکبوس و گنج حکمت با عنوان عامل و رعیت می‌باشد و به آموزش و شرح نبرد رستم و اشکبوس و اینکه چاره واقعه قبل از وقوع باید کرد می‌پردازد.

درس سیزدهم

این درس در فصل ششم کتاب، (ادبیات حماسی) و با عنوان گردآفرید و شعرخوانی دلیران و مردان ایران زمین پرداخته و به آموزش و شرح دلاوری‌های گردآفرید و دلاوری رزمندگان دوران دفاع مقدس می‌پردازد.

درس چهاردهم

این درس در فصل هفتم کتاب (ادبیات داستانی) و با عنوان طوطی و بقال و گنج حکمت با عنوان ای رفیق است و به آموزش اینکه نباید بر اساس شباهت قیاس کرد و هرکس بر اساس درک خود سخن می‌گوید پرداخته است

درس شانزدهم

این درس در فصل هفتم کتاب (ادبیات داستانی) و با عنوان خسرو و روان‌خوانی با عنوان طراران^۱ است و به آموزش این مطلب که داشتن استعداد بدون سرپرست و دلسوز، سبب عدم موفقیت انسان می‌شود و ساده لوح بودن نیز باعث سوء استفاده دیگران می‌شود پرداخته است.

^۱دزدان

درس هفدهم

این درس در فصل هشتم کتاب (ادبیات جهان) و با عنوان سپیده‌دم و گنج حکمت با عنوان مزار است که به آموزش وطن‌پرستی و ذکر این موضوع که اعمال انسان در این دنیا، تعیین کننده حالات او داخل قبر و عالم برزخ است، می‌پردازد.

درس هجدهم

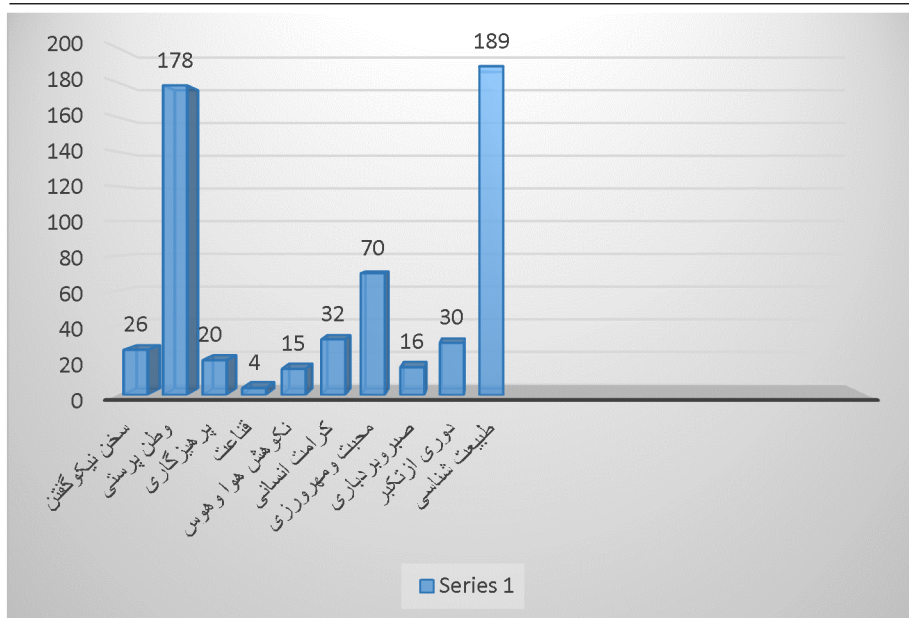
این درس در فصل هشتم کتاب (ادبیات جهان) و با عنوان عظمت نگاه و روان‌خوانی با عنوان سه پرسش می‌باشد و به آموزش کتاب خوانی و درک زمان و نیکی کردن پرداخته‌است.

نیایش و پشت جلد کتاب

این قسمت در آخر کتاب و به‌عنوان حسن ختام آن است و به آموزش سپاسگزاری از خداوند بابت یک سال تحصیلی می‌پردازد.

نمودار فراوانی تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه دهم براساس مؤلفه های تربیت اخلاقی

ردیف	مؤلفه	متن (واژه، نثر، نظم)	تصویر	مجموع فراوانی	درصد
۱	سخن نیکو گفتن	۲۶	۰	۲۶	۴,۴۷
۲	وطن دوستی	۱۶۹	۹	۱۷۸	۳۰,۵۸
۳	پرهیزگاری و تقوا	۲۰	۰	۲۰	۳,۴۴
۴	قناعت	۴	۰	۴	۰,۶۹
۵	نکوهش هوا و هوس نفسانی	۱۵	۰	۱۵	۲,۵۸
۶	کرامت انسانی و عزت نفس	۳۱	۱	۳۲	۵,۵
۷	محبت و مهرورزی	۶۸	۲	۷۰	۱۲,۰۷
۸	صبر و بردباری	۱۶	۰	۱۶	۲,۷۵
۹	دوری از تکبر و خودپسندی	۳۰	۰	۳۰	۵,۱۵
۱۰	طبیعت شناسی	۱۷۴	۱۵	۱۸۹	۳۲,۴۷
	جمع			۵۸۰	۱۰۰

میزان بکارگیری مؤلفه‌های تربیت اخلاقی در کتاب فارسی پایه یازدهم (پایه دوم متوسطه دوم)

فارسی یازدهم بر اساس برنامه درسی ملی طراحی و تدوین شده است و ادامه منطقی کتاب‌های پیشین می‌باشد. رویکرد آن بر اساس آموزش و تقویت مهارت‌های زبانی و فرازبانی است و همچون کتاب دهم بر سه محور (زبانی، فکری و ادبی) تکیه دارد. این کتاب دارای یک ستایش، هشت فصل (هجده درس) و یک نیایش پایانی است. ضمناً دروس چهارم و سیزدهم جهت تقویت و تولید متن توسط دانش‌آموزان بر اساس فرهنگ و ادبیات بومی در زمره درس‌های آزاد است. نکته قابل توجه اینکه؛ در هر درس به تفاوت، قسمت‌هایی شامل؛ (گنج حکمت، شعرخوانی و روان‌خوانی) وجود دارد.

روی جلد، صفحات آغازین و ستایش

اولین بخش از صفحات کتاب مربوط به این قسمت است که باعث ایجاد اشتیاق و علاقه دانش‌آموزان به درس و مباحث درسی می‌شود. ضمن آنکه یادآور این مطلب است که آغاز هر کاری با نام و یاد خدا شروع می‌شود.

درس اول

این درس در فصل اول کتاب (ادبیات تعلیمی) و با عنوان نیکی و گنج حکمت با عنوان همت می‌باشد و به آموزش مبحث تلاش و نیکی کردن می‌پردازد.

درس دوم

این درس در فصل اول کتاب (ادبیات تعلیمی) و با عنوان قاضی بُست و شعر خوانی با عنوان زاغ و کبک است و به آموزش پرهیزگاری و تقلید کورکورانه نکردن از دیگران می‌پردازد.

درس سوم

این درس در فصل دوم کتاب (ادبیات پایداری) و با عنوان در امواج سند و گنج حکمت با عنوان چو سرو باش می‌باشد و به آموزش و شناخت شرح دلاوری‌های جلال الدین خوارزمشاه در مقابل مغولان و آزاد بودن مثل سرو می‌پردازند.

درس پنجم

این درس در فصل دوم کتاب (ادبیات پایداری) و با عنوان آغازگری تنها و روان‌خوانی با عنوان تا غزل بعد... است و به آموزش و شناخت جنگ‌های ایران و روسیه در دوره قاجار و دلاوری‌های عباس میرزا و خاطرات یکی از اُسرای دوران دفاع مقدس می‌پردازند.

درس ششم

این درس در فصل سوم کتاب (ادبیات غنایی) و با عنوان پرورده عشق و گنج حکمت با عنوان مردان واقعی می‌باشد و به آموزش و شناخت اینکه عاشق فقط دنبال رسیدن به معشوق است و هیچ چیزی یا کسی نمی‌تواند جلودار او باشد و اینکه در اسلام گوشه‌گیری پذیرفته نیست می‌پردازد.

درس هفتم

این درس در فصل سوم کتاب (ادبیات غنایی) و با عنوان باران رحمت و شعرخوانی با عنوان آفتاب حُسن می‌باشد که به آموزش اینکه دل انسان جایگاه خداوند است و مبحث انسانیت می‌پردازد.

درس هشتم

این درس در فصل چهارم کتاب (ادبیات سفر و زندگی) و با عنوان در کوی عاشقان و گنج حکمت با عنوان چنان باش است و به آموزش و شرح زندگی مولانا و اینکه چنان باشید که دیگران به وجود شما افتخار کنند می‌باشد.

درس نهم

این درس در فصل چهارم کتاب (ادبیات سفر و زندگی) و با عنوان ذوق لطیف و روان‌خوانی با عنوان میثاق دوستی می‌باشد و به آموزش محبت و مهربانی، سعدی شناسی و خاطرات دوران مدرسه دوستانی که باهم همکلاس بودند می‌پردازد.

درس دهم

این درس در فصل پنجم کتاب (ادبیات انقلاب اسلامی) و با عنوان بانگ جرس و گنج حکمت با عنوان به یاد ۲۲ بهمن می‌باشد و به آموزش و شناخت دفاع مقدس و اینکه ۲۲ بهمن را باید گرامی داشت می‌پردازد.

درس یازدهم

این درس در فصل پنجم کتاب (ادبیات انقلاب اسلامی) و با عنوان یاران عاشق و شعرخوانی با عنوان صبح بی تو می‌باشد و به آموزش شناخت شهدای وطن و امام مهدی(ع) می‌پردازد.

درس دوازدهم

این درس در فصل ششم کتاب (ادبیات حماسی) و با عنوان کاوه دادخواه و گنج حکمت با عنوان کاردانی است و به آموزش شناخت قیام کاوه علیه ضحاک و اینکه دانایی بر زور برتری دارد می‌پردازد.

درس چهاردهم

این درس در فصل ششم کتاب (ادبیات حماسی) و با عنوان حمله حیدری و شعرخوانی با عنوان ای وطن می‌باشد و به آموزش شناخت مبارزه حضرت علی(ع) با عمرو و وطن پرستی می‌پردازد.

درس پانزدهم

این درس در فصل هفتم کتاب (ادبیات داستانی) و با عنوان کبوتر طوق دار و گنج حکمت با عنوان مهمان ناخوانده می‌باشد و به آموزش از خودگذشتگی و قانع بودن می‌پردازد.

درس شانزدهم

این درس در فصل هفتم کتاب (ادبیات داستانی) و با عنوان قصه عینکم و روان‌خوانی با عنوان دیدار باشد و به آموزش اینکه قضاوت بی‌جا نباید کرد و دیدارهای امام خمینی(ره) و آیت الله مدرس می‌پردازد.

درس هفدهم

این درس در فصل هشتم کتاب (ادبیات جهان) و با عنوان خاموشی دریا و گنج حکمت با عنوان تجسم عشق می‌باشد و به آموزش اینکه انسان بر همه موجودات برتری دارد و به آفرینش بیندیشد و اینکه کار تجسم عشق است می‌پردازد.

درس هجدهم

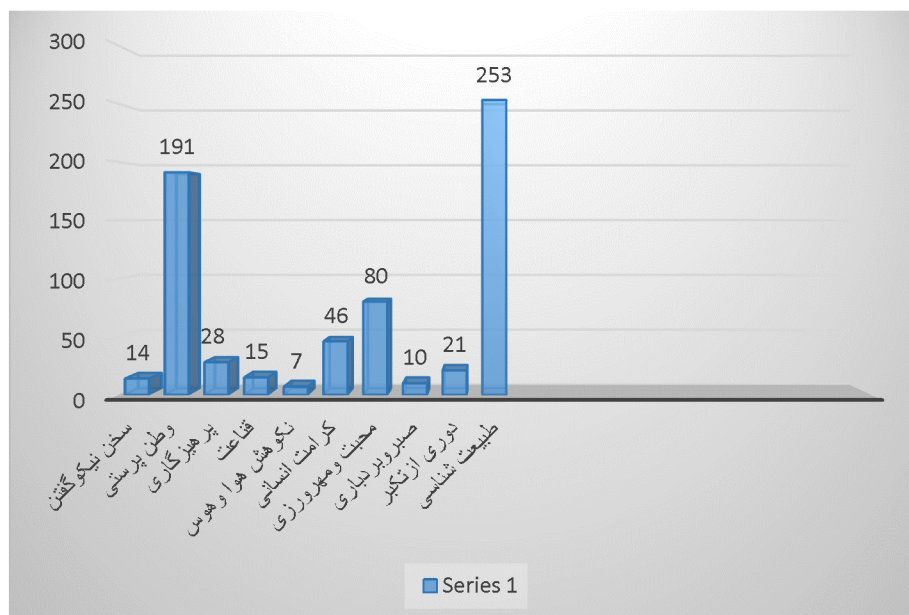
این درس در فصل هشتم کتاب (ادبیات جهان) و با عنوان خوان عدل و روان‌خوانی با عنوان آذر باد است و به آموزش این مطلب که همه جا از آن خداست و او روزی رسان است و دیگر آنکه سرزنش دیگران نباید مانع آموختن شود، می‌پردازند.

نیایش و پشت جلد کتاب

این قسمت آخرین صفحات و به عنوان حسن ختام می‌باشد که به آموزش سپاسگزاری از خداوند می‌پردازد.

نمودار فراوانی تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه یازدهم براساس مؤلفه های تربیت اخلاقی

ردیف	مؤلفه	متن (واژه، نثر، نظم)	تصویر	مجموع فراوانی	درصد
۱	سخن نیکو گفتن	۱۴	۰	۱۴	۲,۱۱
۲	وطن دوستی	۱۸۵	۶	۱۹۱	۲۸,۷۲
۳	پرهیزگاری و تقوا	۲۷	۱	۲۸	۴,۲۱
۴	قناعت	۱۵	۰	۱۵	۲,۲۶
۵	نکوهش هوا و هوس نفسانی	۷	۰	۷	۱,۰۵
۶	کرامت انسانی و عزت نفس	۴۶	۰	۴۶	۶,۹۲
۷	محبت و مهرورزی	۸۰	۰	۸۰	۱۲,۰۳
۸	صبر و بردباری	۱۰	۰	۱۰	۱,۵
۹	دوری از تکبر و خودپسندی	۲۱	۰	۲۱	۳,۱۶
۱۰	طبیعت شناسی	۲۳۹	۱۴	۲۵۳	۳۸,۰۵
جمع					۱۰۰

میزان بکارگیری مؤلفه‌های تربیت اخلاقی در کتاب فارسی پایه دوازدهم (متوسطه دوم)

فارسی پایه دوازدهم براساس رویکرد مهارتی یعنی آموزش و تقویت مهارت‌های زبانی و فرازبانی طراحی و تولید شده‌است و همانند کتاب‌های دهم و یازدهم بر سه محور (زبانی، فکری و ادبی) تکیه دارد. این کتاب شامل یک ستایش، هشت فصل (هجده درس) و یک نیایش پایانی است. در هر درس به تفاوت، قسمت‌هایی شامل (گنج حکمت، شعرخوانی و روان‌خوانی) وجود دارد. ضمناً دروس چهارم و پانزدهم جهت تقویت و تولید متن توسط دانش‌آموزان بر اساس فرهنگ و ادبیات بومی در زمره درس‌های آزاد است. نکته قابل توجه اینکه؛ آنچه در این کتاب مشاهده می‌شود، حجم بیشتر نظم نسبت به نثر می‌باشد.

روی جلد، صفحات آغازین و ستایش

اولین بخش از صفحات کتاب مربوط به این قسمت است که باعث ایجاد اشتیاق و علاقه دانش‌آموزان به درس و مباحث درسی می‌شود. ضمن آنکه یادآور این مطلب است که آغاز هر کاری با نام و یاد خدا شروع می‌شود.

درس اول

این درس در فصل اول کتاب (ادبیات تعلیمی) و با عنوان شکر نعمت و گنج حکمت با عنوان گمان، می‌باشد و به آموزش شکرگزاری و مقایسه نکردن بیهوده می‌پردازد.

درس دوم

این درس در فصل اول کتاب (ادبیات تعلیمی) و با عنوان مسّت و هُشیار و شعرخوانی با عنوان در مکتب حقایق می‌باشد و به آموزش برای جلوگیری از رواج فساد و اینکه حاکمان باید خود عمل کننده به قوانین باشند و از درس از خودگذشتگی می‌پردازد.

درس سوم

این درس در فصل دوم کتاب (ادبیات پایداری) و با عنوان آزادی، دفتر زمانه و گنج حکمت با عنوان خاکریز است و به آموزش آزادی برای وطن، احترام به افراد صاحب قلم و دلاوری‌هایی از رزمندگان دوران دفاع مقدس می‌پردازد.

درس پنجم

این درس در فصل دوم کتاب (ادبیات پایداری) و با عنوان دماوندیه و روان‌خوانی با عنوان جاسوسی که الاغ بود، می‌باشد و به آموزش شرح ظلم حاکمان و خاطرات یکی از رزمندگان دفاع مقدس می‌پردازد.

درس ششم

این درس در فصل سوم کتاب، (ادبیات غنایی) و با عنوان نی نامه و گنج حکمت با عنوان آفتاب جمال حق می باشد و به آموزش و شناخت نی نامه مثنوی و درخواست دعا از درویش می پردازد.

درس هفتم

این درس در فصل سوم کتاب (ادبیات غنایی) و با عنوان در حقیقت عشق، سودای عشق و شعرخوانی با عنوان صبح ستاره باران می باشد و به آموزش و شناخت عشق و معشوق می پردازد (جدول ۴-۹۵).

درس هشتم

این درس در فصل چهارم کتاب (ادبیات سفر و زندگی) و با عنوان از پاریز تا پاریس و گنج حکمت با عنوان سه مرکب زندگی می باشد و به آموزش و شناخت ابراهیم باستانی پاریزی، شکرگزاری و داشتن صبر و اخلاص می پردازد.

درس نهم

این درس در فصل چهارم کتاب (ادبیات سفر و زندگی) و با عنوان کویر و روان خوانی با عنوان بوی جوی مولیان است و به آموزش و شناخت مردم کویر و شرح زندگی محمد بهمن بیگی می پردازد.

درس دهم

این درس در فصل پنجم کتاب (ادبیات انقلاب اسلامی) و با عنوان فصل شکوفایی و گنج حکمت با عنوان تیرانا می باشند که به آموزش اینکه انقلاب اسلامی به مردم ایران امید داده است و بخشش به دیگران می پردازند.

درس یازدهم

این درس در فصل پنجم کتاب (ادبیات انقلاب اسلامی) و با عنوان آن شب عزیز و شعرخوانی با عنوان شکوه چشمان تو می باشند که به آموزش و شرح خاطرات یکی از رزمندگان دوران دفاع مقدس و شناخت شهید محسن حججی می پردازد.

درس دوازدهم

این درس در فصل ششم کتاب (ادبیات حماسی) و با عنوان گذر سیاوش از آتش و گنج حکمت با عنوان به جوانمردی کوش می باشد و به آموزش و شرح داستان گذشتن سیاوش از آتش و ظلم نکردن حاکم بر مردمش می پردازد.

درس سیزدهم

این درس در فصل ششم کتاب (ادبیات حماسی) و با عنوان خوان هشتم و شعرخوانی با عنوان ای میهن می باشد و به آموزش و شرح کشته شدن رستم به دست برادر و وطن پرستی می پردازد.

درس چهاردهم

این درس در فصل هفتم کتاب (ادبیات داستانی) و با عنوان سی مرغ و سیمرغ و گنج حکمت با

عنوان کلاتر اولی‌تر می‌باشد و به آموزش خودشناسی و دوری از خودپسندی می‌پردازد.

درس شانزدهم

این درس در فصل هفتم کتاب (ادبیات داستانی) و با عنوان کباب غاز و روان‌خوانی با عنوان ارمیا می‌باشد و به آموزش اعتماد نکردن به هرکس و خاطرات دوران دفاع مقدس یکی از رزمندگان می‌پردازد.

درس هفدهم

این درس در فصل هشتم کتاب (ادبیات جهان) و با عنوان خنده تو و گنج حکمت با عنوان مسافر می‌باشد که به آموزش امیدوار بودن و اینکه سفر کردن سبب با تجربه شدن انسان می‌شود، می‌پردازد.

درس هجدهم

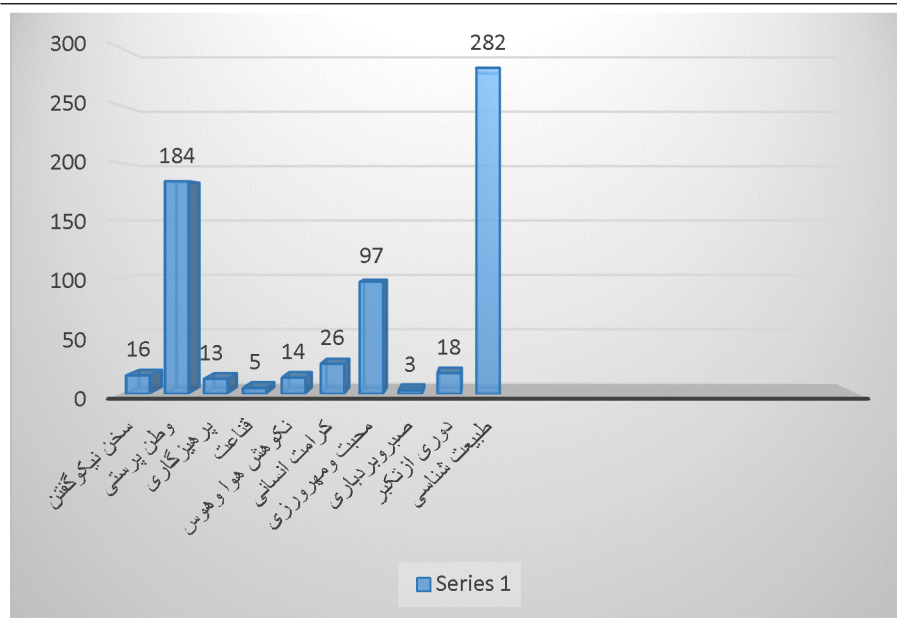
این درس در فصل هشتم کتاب (ادبیات جهان) و با عنوان عشق جاودانی و روان‌خوانی با عنوان آخرین درس است و به آموزش این مطلب که؛ عشق و علاقه سبب یادگیری بهتر می‌شود، می‌پردازد.

نیایش و پشت جلد کتاب

این قسمت آخرین صفحات کتاب درسی است و به عنوان حسن ختام آن به آموزش سپاس‌گزاری از خداوند می‌پردازد.

نمودار فراوانی تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه دوازدهم براساس مؤلفه های تربیت اخلاقی

ردیف	مؤلفه	متن (واژه، نثر، نظم)	تصویر	مجموع فراوانی	درصد
۱	سخن نیکو گفتن	۱۶	۰	۱۶	۲,۴۳
۲	وطن دوستی	۱۷۶	۸	۱۸۴	۲۷,۹۶
۳	پرهیزگاری و تقوا	۱۳	۰	۱۳	۱,۹۸
۴	قناعت	۵	۰	۵	۰,۷۶
۵	نکوهش هوا و هوس نفسانی	۱۴	۰	۱۴	۲,۱۳
۶	کرامت انسانی و عزت نفس	۲۶	۰	۲۶	۳,۹۵
۷	محبت و مهرورزی	۹۷	۰	۹۷	۱۴,۷۴
۸	صبر و بردباری	۳	۰	۳	۰,۴۶
۹	دوری از تکبر و خودپسندی	۱۸	۰	۱۸	۲,۷۴
۱۰	طبیعت شناسی	۲۷۴	۸	۲۸۲	۴۲,۸۶
	جمع			۶۵۸	۱۰۰

جدول مقایسه سه پایه متوسطه دوم:

مقایسه تحلیل محتوای کتاب فارسی کلیه پایه‌های متوسطه دوم براساس مؤلفه‌های تربیت اخلاقی

ردیف	مؤلفه	پایه تحصیلی	متن (واژه، نثر، نظم)	تصویر	مجموع فراوانی	درصد
۱	سخن نیکو گفتن	دهم	۲۶	۰	۲۶	۴۷,۲۷
		یازدهم	۱۴	۰	۱۴	۲۵,۴۵
		دوازدهم	۱۶	۰	۱۶	۲۷,۲۷
جمع						۲,۹۴
۲	وطن دوستی	دهم	۱۶۹	۹	۱۷۸	۳۲,۱۹
		یازدهم	۱۸۵	۶	۱۹۱	۳۴,۵۴
		دوازدهم	۱۷۶	۸	۱۸۴	۳۳,۲۷
جمع						۲۹,۰۶
۳	پرهیزگاری و تقوا	دهم	۲۰	۰	۲۰	۳۲,۷۹
		یازدهم	۲۷	۱	۲۸	۴۵,۹
		دوازدهم	۱۳	۰	۱۳	۲۱,۳۱
جمع						۳,۲۱

بررسی کتب فارسی متوسطه دوم Examining Persian Books for the Second High School ... ۲۵

ردیف	مؤلفه	پایه تحصیلی	متن (واژه، نثر، نظم)	تصویر	مجموع فراوانی	درصد
۴	قناعت	دهم	۴	۰	۴	۱۶,۶۷
		یازدهم	۱۵	۰	۱۵	۶۲,۵
		دوازدهم	۵	۰	۵	۲۰,۸۳
جمع					۲۴	۱,۲۶
۵	نکوهش هوا و هوس نفسانی	دهم	۱۵	۰	۱۵	۴۱,۶۷
		یازدهم	۷	۰	۷	۱۹,۴۴
		دوازدهم	۱۴	۰	۱۴	۳۸,۱۹
جمع					۳۶	۱,۱۹
۶	کرامت انسانی و عزت نفس	دهم	۳۱	۱	۳۲	۳۰,۷۷
		یازدهم	۴۶	۰	۴۶	۴۳,۲۷
		دوازدهم	۲۶	۰	۲۶	۲۵,۹۶
جمع					۱۰۴	۵,۴۷
۷	محبت و مهرورزی	دهم	۶۸	۲	۷۰	۲۸,۸
		یازدهم	۸۰	۰	۸۰	۳۲,۴
		دوازدهم	۹۷	۰	۹۷	۳۸,۸
جمع					۲۴۷	۱۲,۹۸
۸	صبر و بردباری	دهم	۱۶	۰	۱۶	۵۵,۱۷
		یازدهم	۱۰	۰	۱۰	۳۴,۴۸
		دوازدهم	۳	۰	۳	۱۰,۳۴
جمع					۲۹	۱,۵۲
۹	دوری از تکبر و خودپسندی	دهم	۳۰	۰	۳۰	۴۳,۴۸
		یازدهم	۲۱	۰	۲۱	۳۰,۴۳
		دوازدهم	۱۸	۰	۱۸	۲۶,۰۹
جمع					۶۹	۳,۶۳
۱۰	طبیعت شناسی	دهم	۱۷۴	۱۵	۱۸۹	۲۶,۱
		یازدهم	۲۳۹	۱۴	۲۵۳	۳۴,۹۴
		دوازدهم	۲۷۴	۸	۲۸۲	۳۸,۹۵
جمع					۷۲۴	۳۸,۰۵
جمع کل					۱۹۰۳	۱۰۰

نتیجه‌گیری

با نگرش مجدد به به آمار حاصل از پژوهش می‌توان بهتر در باب مضامین مورد نظر در این مقاله قضاوت نمود.

در شاخص اول یعنی سخن نیکو گفتن، اهمیت این محور قابل انکار نیست، به نظر می‌رسد این بسامد و فراوانی (۲/۹۴) پاسخگوی نیاز متعلمان در این برهه حساس سنی نباشد؛ اگرچه تاکید و فشار این آیتم در پایه‌های پایین‌تر باید باشد، لیکن این حجم پایین هم شایسته و اقناع کننده نیست. در آیتم دوم (وطن دوستی) شاهد فراوانی ۲۹/۰۶ درصدی هستیم. به نظر می‌رسد با عنایت به شرایط سنی دانش‌آموزان و شرایط حساس مملکت و دسیسه‌های معاندان نظام این میزان توجه به این شاخص معقول است. محور سوم و چهارم پرهیزگاری و تقوی و قناعت است. این دو محور با ۳/۲۱ و ۱/۲۶ درصد سهم عمده‌ای در معادلات تربیتی این پایه ندارد و البته به نظر می‌رسد بیشتر از این هم نیازی به پرداختن به این مقوله ندارد. نکوهش هوا و هوس نفسانی ۱/۸۹ درصد فراوانی را به خود اختصاص داده است. با توجه به شرایط سنی و هجوم فضای مجازی برای انحراف نسل جوان این مقدار شواهد کفایت نکند. کرامت انسانی و عزت نفس ۵/۴۷ درصد، محبت و مهرورزی ۱۲/۹۸ درصد، دوری از تکبر و خودپسندی ۳/۶۳ درصد فراوانی متعادلی دارا می‌باشند. صبر و بردباری ۱/۵۲ درصد فراوانی معقولی ندارد. به نظر می‌رسد دانش‌آموزان با توجه به شرایط کنکور و موقعیت‌های بعد از آن نیاز به آموزش بیشتری دارند. محور طبیعت شناسی ۳۸/۰۵ درصد بیشترین فراوانی را دارد. اگرچه حفاظت محیط زیست با توجه به آسیب‌هایی که در دوران معاصر به منابع زیرزمینی و محیط زیست وارد کرده‌ایم از ضروریات جامعه ماست، لیکن بسامد آموزش این مقوله را در پایه‌های پایین‌تر باید سوق داد. در کل نگاه تربیتی در کتب این مقطع لحاظ گردیده است، لیکن در مواردی که اشاره شد، نیاز به بازنگری و جایگزینی بعضی از شاخص‌ها احساس می‌گردد.

این مقاله از طرح پژوهشی با عنوان «بازتاب تربیت اخلاقی در کتب ادبیات فارسی متوسطه اول و دوم» که در مجتمع آموزش عالی سراوان انجام شده، استخراج گردیده است. نویسندگان مقاله از مجتمع آموزش عالی سراوان جهت تصویب و حمایت‌های مادی و معنوی این طرح سپاسگزار است.

منابع و ارجاعات

- الهی قمشه ای، مهدی (۱۳۸۴). *قرآن فارسی: ترجمه قرآن کریم*، تهران، انتشارات جاجرمی
- باطنی، محمدرضا (۱۳۷۱). *پیرامون زبان و زبان‌شناسی*. تهران: فرهنگ معاصر.
- تاج‌الدین، مرضیه و مهرنوش بازارگادی (۱۳۸۸). مؤلفه‌ها و شاخص‌های تربیتی از دیدگاه قرآن کریم. شماره ۲.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۵). *بیانات در دیدار رؤسای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (۸۵/۸/۲۳)*، موجود در: <https://khl.ink/f/3346> (برداشت در تاریخ: ۱۴۰۲/۰۱/۱۵)
- سعدی شیرازی (۱۳۶۸). *گلستان، تصحیح غلامحسین یوسفی*، تهران: خوارزمی.
- غلامعلی زاده، جواد و عرب یوسف آبادی، فائزه (۱۳۹۷). نگاهی تازه به جایگاه زبان و ادبیات فارسی و عربی در دربار یعقوب لیث و جانشینان او. *تاریخ ادبیات (۲)*، ۱۱، ۱۲۷-۱۴۰
doi: 10.48308/hlit.2019.98916
- فروغی، محمد علی (۱۳۶۳). *کلیات سعدی*، چاپ چهارم، تهران: نشر امیر کبیر.
- کاسیرر، ارنست (۱۳۶۰). *فلسفه فرهنگ*، ترجمه بزرگ نادر زاده، مرکز ایرانی مطالعه فرهنگ.
- کشاوری، سوسن (۱۳۸۷). تحول در امر تربیت دینی دانش‌آموزان در نظام آموزشی، *فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد فرهنگ*، سال اول، شماره ۱، ۷۳-۱۱۲.
- گروه مولفان (۱۳۹۹). *فارسی ۳*، شاخه نظری، تهران: شرکت نشر و چاپ کتب درسی ایران.
- گروه مولفان (۱۳۹۹). *فارسی ۱*، شاخه نظری، تهران: شرکت نشر و چاپ کتب درسی ایران.
- گروه مولفان (۱۳۹۹). *فارسی ۲*، شاخه نظری، تهران: شرکت نشر و چاپ کتب درسی ایران.
- لسلی ا. وایت (۱۳۹۴). *تکامل فرهنگ: پیشرفت تمدن تا سقوط روم*. ترجمه فریبرز مجیدی. تهران: نسل آفتاب.
- مرزوقی، رحمت‌الله و یاسر دهقانی (۱۳۹۸). ارزیابی تربیت دینی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه: مطالعه موردی شهر شیراز، *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، سال چهارم، شماره ۲ (پیاپی ۱۱)، ۹۹-۱۲۲.
- معبودی، زهرا (۱۳۸۵). *جامعه‌شناسی در آثار سعدی*، تهران، تیرگان.
- موسوی نسب کرمانی، سید محمدرضا (۱۳۸۴). آشنایی با روش تحلیل محتوا، *دو فصلنامه علمی - ترویجی عیار پژوهش در علوم انسانی*، شماره ۲، ۵-۲۸.
- موقن، یداله (۱۳۷۸). *زبان، اندیشه فرهنگ*. تهران: هرمس.

References

- Authors Group (2019). *Farsi 1*, theoretical branch, Tehran: Iran textbook publishing and printing company.
- Authors Group (2019). *Farsi 2*, theoretical branch, Tehran: Iran textbook publishing and printing company.
- Authors Group (2019). *Farsi 3*, theoretical branch, Tehran: Iran textbook publishing and Printing Company.
- Batani, Mohammad Reza (1992). *About language and linguistics*. Tehran: Farhang-e Moa'ser.
- Cassirer, Ernest (1981). *Philosophy of Culture*, translated by Bozorg Naderzadeh, Iranian Center for the Study of Culture.
- Elahi Ghomshei, Mahdi (2005). *Persian Quran: Translation of the Holy Quran*, Tehran, Jajermi Publications.
- Foroughi, Mohammad Ali (1984). *Koliyāt-e Saadi*, 4th edition, Tehran: Amir Kabir publishing house.
- Gholamalazadeh, J., & Arab yosef abadi, F. (2019). The challenge of Persian and Arabic poetry and literature at the court of Jacob Laith and his successors. *Literature History*, 11(2), 127-140. doi: 10.48308/hlit.2019.98916
- Keshavarz, Susan (2007). Development in religious education of students in the educational system, *journal of Culture strategy scientific research*, first year, number 1, 73-112.
- Khamenei, Seyyed Ali (2006). *Statements at the meeting of heads of universities and higher education institutions* (14/11/06), Available at: <https://khl.ink/f/3346> (Accessed: 04/04/2023)
- Leslie A. White (2014). *The evolution of culture: The development of civilization to fall of Rome*, Translated by Fariborz Majidi. Tehran: Nasl-e Aftab.
- Maboudi, Zahra (2015). *Sociology in the works of Saadi*, Tehran, Tirgan.
- Marzooqi, Rahmatullah and Yaser Dehghani (2018). Evaluation of religious education of secondary school students: A Case Study in Shiraz city, *Journal of Applied Issues of Islamic Education*, fourth year, number 2 (series 11), 99-122.
- Moqen, Yadaleh (1999). *Language, thought, culture*. Tehran: Hermes.
- Mousavi Nasab Kermani, Seyyed Mohammad Reza (2004). Acquaintance with the method of content analysis, two scientific-promotional quarterly journals of the quality of *research in humanities*, number 2, 5-28.
- Saadi Shirazi (1989). *Golestan*, edited by Gholamhossein Yousefi, Tehran: Kharazmi.
- Tajuddin, Marzieh and Mehrnoosh Pazargadi (2019). *Educational components and indicators from the perspective of the Holy Quran*. Number 2.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Nikpanah, M. & Vahidi, A. (2024) Examining Persian Books for the Second High School from the Point of View of Indicators of Educational Literature. *Language Art*, 9(1):7-30, Shiraz, Iran. [in Persian]

DOI: 10.22046/LA.2024.01

URL: <https://www.languageart.ir/index.php/LA/article/view/361>

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Examining Persian Books for the Second High School from the Point of View of Indicators of Educational Literature

Dr. Mansour Nikpanah¹©

Associate Professor of Persian Language and Literature, Higher Education Complex of Saravan, Saravan, Iran.

Dr. Ahmadnoor Vahidi²

Assistant Professor of Persian Language and Literature, Higher Education Complex of Saravan, Saravan, Iran.

(Received: 30 June 2023; Accepted: 8 September 2023; Published: 28 February 2024)

Literary works contain valuable reserves of the values and opinions of the target society, and the type of reflection of these indicators expresses the cultural attitude towards that society and, at the same time, the cultural needs. Persian literature, due to the importance that Iranians have for poetry and prose, and at the same time, the abundance of poets and writers, has a different effect than other countries. The Persian books of Iranian teachers are extracts and abstracts of these beliefs and needs, which are prepared and edited for students. Whether these values are reflected in the books in question, or to what extent they are reflected, and whether these frequencies meet the needs of teachers in the second secondary school, considering their age and needs, is a question that is sought to be answered in this research. We are into it. This descriptive and analytical research has been carried out using the library method based on Persian books of second high school. At the end of the research, it was found that in the review of these books, there was a need to make corrections on parts of these indicators.

Keywords: Educational Literature, Cultural Indicators, Persian Books, Secondary School.

¹ E-mail: m.nikpanah@saravan.ac.ir© (Corresponding Author)

² E-mail: ahmadnoorvahidi@gmail.com